

SVM2004005 Schweizerpladsen, Slagelse Bygrunde 7000u, Slagelse sogn. Stednr. 040314 -, KUAS j.nr FOR 2003-2122-538.

Beretningen for undersøgelse af den vestlige del af Schweizerpladsen, område 1A, med brønd og affaldsgruber fra tidlig middelalder 1000 – 1200 og nyere tid med Kirsten Christensen som udgravningsleder i perioden 21. – 26. januar 2005.

Indholdsfortegnelse	
Abstract.....	1
Undersøgelsens forhistorie	2
Administrative data.....	2
Øvrige data	3
Topografi, terræn og undergrund.....	3
Målesystem.....	3
Horisontalt	3
Vertikalt.....	3
Udgravningsmetode.....	3
Undersøgelsens resultater	4
Fremtidigt arbejde.....	5
Anlægsliste og – beskrivelse	6
Fundliste og -beskrivelser.....	7
Fotoliste	8
Liste over måledata.....	8
Bilag 2	

Abstract

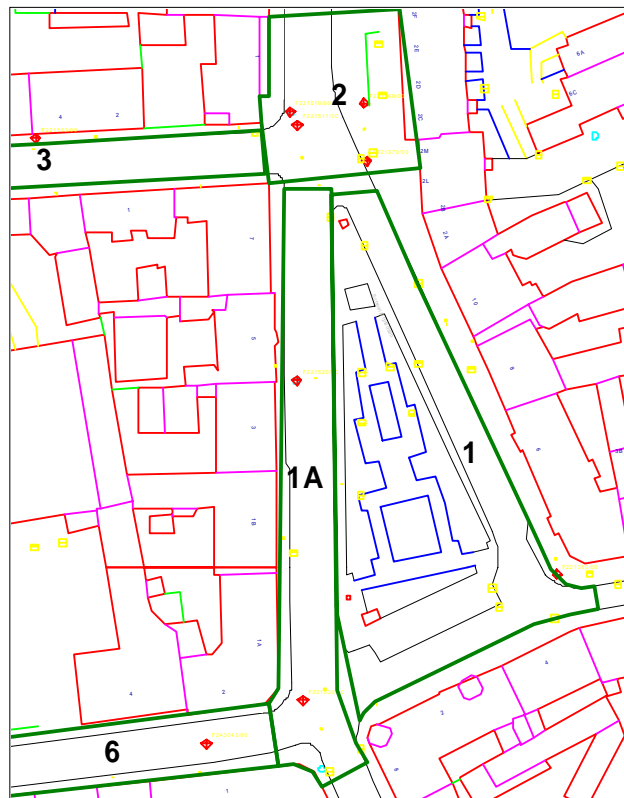
Mindre forundersøgelse af den vestlige del af Schweizerpladsen gav enkelte middelalderanlæg (1000-1100-årene) på den sydlige del og spredtliggende nyere tids anlæg (16-1700-tal). I toppen af en middelalderbrønd lå flere, nedsunkne lergulve af en bygning, som har ligget henover den opfyldte brønd.

Undersøgelsens forhistorie

I forbindelse med renovering af den centrale del af Slagelses gader og torve skal al "blød bund" udskiftes, hvilket medfører, at alle kulturlag bliver bortgravet. På Resens kort fra 1660'erne er området nord for Sct. Mikkels kirke et træbevokset åbent område med randbebyggelse.

Undersøgelsen i juli 2004 af den centrale del af Schweizerpladsen (område 1) viste, at pladsen er kraftigt afgravet, men der var bevaret anlæg fra 1000/1100-årene på den sydlige del og nyere tids (16-1700 årene) anlæg på den midterste og nordlige del. Det forventedes at samme bebyggelsesmønster kunne genfindes på den vestlige del.

Denne beretning dækker forundersøgelsen af den vestlige del af Schweizerpladsen, område 1A.

Delområde 1A's placering på Schweizerpladsen. Område 1 blev undersøgt i sommeren 2004, område 3 er Frederiksgade (SVM2004029). Område 2 forventes undersøgt senere på foråret 2005.

Administrative data

Undersøgelsen er efter museumslovens §26 betalt af Slagelse kommune som bygherre. Denne undersøgelse er en fortsættelse af undersøgelsen af den centrale og østlige del af pladsen, udført i sommeren 2004.

Undersøgelsen er gennemført af Sydvestsjælland Museum, hvor originaldokumentation og genstandsmateriale er arkiveret. Dette gælder dog ikke faunamateriale, der deponeres på Zoologisk Museum.

Øvrige data

Undersøgelsen startede den 21. januar og sluttede den 26. januar 2005.

Ved undersøgelsen deltog Morten Petersen, Line Thorup og som daglig leder fungerede Kirsten Christensen. Fladen blev afrømmet med en 7 tons Caterpillar på gummibælter udlånt af den entreprenør, som havde entreprisen. Vejret var klart med frost, som fik toppen af den afrømmede flade til at fryse hurtigt.

Line Thorup har stået for rentegningen i MapInfo og indtastningen af data.

Topografi, terræn og undergrund

Byens topografi udgøres af flere bakkedrag med Skt. Mikkels kirkebakke som det højeste punkt og med flere højderygge udgående herfra i stjerneform. Mellem højderyggene var der dalstrøg med sumpede vandhuller og enge med bækløb. Schweizerpladsen ligger på nordskråningen af det højdedrag, som Skt. Mikkels Kirke ligger på omkring 48 m o DNN.

Den allersydligste del af område 1A var dækket af stabilgrus. Intet sted på udgravningsfeltet var bevaret muldlag. Undergrunden består af gult sandblandet ler.

Målesystem

Horisontalt

Der er ikke udsat et sammenhængende målesystem for hele udgravningsfeltet. Til den sydlige del er udlagt 2 parallelle stålmålebånd og 2 punkter på hvert målebånd er markeret på tegningen. Resten af feltet er indtegnet i forhold til et udlagt et stålmålebånd, hvor 1 punkt i hver ende er markeret på tegningen. Mindst 2 målepunkter på hver tegning er indmålt af landmåler med totalstation i System 34 Sjælland.

Vertikalt

Der er ikke foretaget anden nivellering af fladen end den z-koordinat, som landmåleren har målt.

Udgravningsmetode

Med gravemaskine afrømmedes den vestlige del af pladsen til toppen af råjorden fremkom, hvor det var muligt for diverse ledninger, kabler og fjernvarmekanaler. Den sydligste del op mod krydset mellem Løvegade og Rosengade var det ikke muligt at afrømme, da området var gennemgravet af fjernvarmerør og dækket af stabilgrus.

De fremkomne fyldskifter blev med det samme streget op og fladen indtegnedes i målestoksforholdet 1:100. Den afrømmede flade blev gået over med detektor uden de store resultater. De fleste anlæg blev snittet med skovl/spade og profilen blev rensset op med ske, hvorefter anlægget blev beskrevet mht. funktion, fyld, form og evt. fund. Udvalgte områder af feltet blev digitalfotograferet.

Nummereringssystem til denne undersøgelse: Anlægslisten startede med A51, tegningslisten med T-21, fundlisten med x26, indmålingspunkter med P51, digitalfotoliste med D047. Dette betyder, at der er ubrugte numre i de forskellige lister.

Alle fund af skår blev samlet ind. Dyrekogler blev hjemtaget fra sikre middelalder anlæg. Dyrekoglerne fra brønden A51 er sorteret med hård hånd og det er fortrinsvis fugle- og andre mindre kogler med ledender, som er bevaret, mens større kogler uden ledender er kasseret.

Ved snitning af anlæg 51 med skovl og spade viste det sig at nedgravningskanterne var næsten lodrette og at der dermed var tale om en brønd. Derfor blev der lavet aftale med entreprenøren om lån af gravemaskine til snitningen. Snittet blev gravet til bunden af brønden, hvorefter det blev rensset op med ske, fotograferet og beskrevet.

Efter snitningen af brønden viste det sig at der er nedsunkne lergulve i toppen af brønden og for at få afklaret den tidsmæssige forskel mellem opfyldningen af brønden og opførelsen af bygningen over, blev der gravet ind i profilen for at få så mange daterende fund som muligt.

Undersøgelsens resultater

Der er undersøgt ca 800 m² af den vestlige del af Schweizerpladsen. Der afdækkedes 22 anlæg fordelt på 3 fra middelalderen (A51, A55, A56), 7 er fra nyere tid (A54, A59, A66, A68, A69, A70, A71) og 12 viste sig ved snitningen at være recente. De 2 gruber og brønden fra middelalderen ligger på den sydlige del af udgravningsfeltet, mens nyere tids anlæggene ligger mere spredt længere mod nord (se bilag 2)

Der opsamledes 12 fund fordelt på keramik, dyreknogeter og metal, fra 4 anlæg. Det meste af keramikken er gråt, velbrændt gods af Østersøtype (x26, x28). Randenes udformning varierer fra indknebnede, evt. med lille skulder, til stærkt udfaldende kuglepoteagtig rand. Skårene er dekoreret med bølgelinier og vandrette omløbende furer. I lergulvene over brønden fandtes et meget hårdtbrændt næsten stentøjsagtigt skår (x29), som er betydelig hårdere brændt end Østersøskårene. Stentøjskåret er fundet i 2 eksemplarer: dels et med rødbrun saltglasur (x31) fra A55 og dels uglaseret (x33) fra A65, som må være sekundært omlejret, da nedgravningen er en kabelgrøft. I toppen af gruben A70 lå en båndformet hank med hvide pletter af hvid hornbemaling (x34).

2004005x26

SVM2004005x26: eksempler på randskår af Østersøkeramik

Brønden A51 var fyldt op med mange dyreknogeter (x35), hvoraf de fleste er af husdyr, men der var også tynde lag af fiskeben (x36). I brønden lå desuden en benpren (x37).

Sommerens udgravning af den centrale del af Schweizerpladsen viste, at pladsen tidligere er kraftigt afgravet (se beretning SVM2004005, dateret 11-10-2004). På den vestlige del var det endnu mere tydeligt. Flere steder fandtes meget tynde rester af kulturlag, som må formodes at være rester af gruber eller større aflejringer af kulturlag, som nu er næsten gravet væk. I toppen af brønden A51 fandtes 4-5 tykke lerlag ovenpå hinanden, som ud fra deres aflejring må tolkes som rester af gulvlag i en bygning, som har stået henover den opfyldte brønd. Lerlagene er sunket ned efterhånden som det organiske fyld i brønden blev omdannet og "lagene satte sig". Der er ikke bevaret andre spor af denne bygning.

På den centrale del af pladsen undersøgte i sommeren 2004 en brønd A6, som i toppen havde rester af en meget regelmæssig brolægning. Denne brolægning var klart yngre end brønden, men dens funktion kunne ikke afklares. Set i sammenhæng med den her undersøgte brønd A51 må det konkluderes, at brolægningen er resterne af et gulv i en bygning, som har stået henover brønden. Samlet giver det spor af en meget massiv bebyggelse i 12-1300-årene i denne del af Slagelse.

2004005D061 I toppen af brønden A51 ses flere skråtliggende gule lerlag, der tolkes som nedsunkne lergulve af en bygning, som har ligget henover den opfyldte brønd.

Fremtidigt arbejde

Den vestlige del af Schweizerpladsen er kraftigt afgravet og samtidig er der så mange recente nedgravninger, at sporene af middelalderbyen er næsten væk. Kun på den allersydligste del er der endnu middelalderlige bebyggelsesspor bevaret. Anlæg fra 16-1700-tallet findes længere mod nord. Der er ikke grundlag for yderligere arkæologiske undersøgelser indenfor område 1A.

Sydvestsjællands Museum 31. januar 2005

Kirsten Christensen
Museumsinspektør, arkæolog

Anlægsliste og – beskrivelse

Anlæg nr	T-nr.	Snit	Type	Beskrivelse	Fund	Fase
51	21	ø-v, 165 cm dyb. Rette nedgravningssider og afrundet bund.	Brønd	Øverst skrå nedsunkne lerstriber med lerklining (sammensunkne lergulve?) 45 cm nede. Derunder opfyldte brungrå sandede humusholdige lag med striber af organisk materiale (træ, fækalier) Opfyldt af flere omgange over kort tid.	x26, x27 x28, x29, x30, x35, x36, x37	Middelalder
52	21	ikke snittet	Nedgravning til rør			Recent
53	21	ø-v, set mod nord. Rette nedgravningskanter	Nedgravning til rør.	Brungrå groft sand. Jernrør i 62 cm dybde.		Recent
54	21	ø-v, set mod syd. 4 cm dyb. Jævnt afrundet bund og sider	Grube	Gulbrunt humusholdigt ler med teglklumper, trækulsnistre og småsten.		Nyere tid
55	21	ø-v, set mod syd. 10 cm dyb. Jævnt afrundet bund og sider.	Grube	Mørk brungrå humusholdigt ler med teglnistre og trækulsnistre. Forstyrret af nedgravning til jernrør	x31: skår x32 knogler.	Middelalder
56	21	ø-v, set mod nord. 8 cm dyb. Jævnt skrånende nedgravningskant, forstyrret af fjernvarmenedgravning	Grube	Mørkt brungult humusholdigt ler med trækulsnistre.		Middelalder
57	21	Ikke snittet	Recent nedgravning -	Heterogent gult ler, brungrå ler. skarpe nedgravningskanter		Recent
58	23	Ikke snittet	Nedgravning til kabel	Mørk brungrå humusholdigt ler med teglsten og trækulsnistre, = kulturjord.		Recent
59	23	ø-v, set mod nord. 2 cm dyb.	Rest af kultur-lag	Mørk brungrå humusholdigt ler med teglsten og trækulsnistre, Flensborg tegl.		Nyere tid
60	23	Ikke snittet	Nedgravning.	Lys brungrå sandet ler. Skærer anlæg 61.		Recent
61	23	Ikke snittet	Kabel nedgravning	Mørk brungrå humusholdigt ler med teglsten og trækulsnistre, = omgravet kulturjord.		Recent
62	23	Ikke snittet	Nedgravning (til kabel?)	Mørk brungrå humusholdigt ler med teglsten og trækulsnistre, = omgravet kulturjord.		Recent
63	23	ø-v, 30 cm dyb	Opgravet sten	Blåler blandet med rødbrunt sand med teglnistre, derunder stabilgrus, evt. fjernet i forbindelse med gravning af fjernvamedledning		Recent
64	23	Ikke snittet	Kabelnedgravning	Fyldet er mørk brungrå humusholdigt ler med teglsten og trækulsnistre, = omgravet kulturjord.		Recent

65	23	Ikke snittet	Kabel nedgravning	Mørk brungråt humusholdigt ler med teglsten og trækulsnistre, = omgravet kulturjord.	x33:skår	Recent
66	23	ø-v, set mod nord. 25 cm dyb, jævnt skrånende sider og flad bund.	Grøftagtig nedgravning	Mørkt gråbrunt humusholdigt ler med tagtegl og koksstykker i fyldet, = omgravet kulturjord. Vestsiden skåret af fjernvarme		Nyere tid
67	23	ø-v, set mod nord. 25 cm dyb.	Nedgravning til kabel.	Mørk brungråt humusholdigt ler med teglsten og trækulsnistre, = omgravet kulturjord.		Recent
68	22	ikke snittet	Rest af kulturlag	Gråbrunt humusholdigt ler med tegl.		Nyere tid.
69	22	ø-v, set mod nord. 2 cm dyb.	Rest af kulturlag	Mørkt gultbrunt trækulsholdigt ler med teglnistre		Nyere tid
70	22	ø-v, set mod nord. 6 cm dybt, skrå sider, plan bund.	Grube.	Mørkbrungråt humusholdigt ler med teglbrokker og sten.	x34 hornmalet keramik	Nyere tid
71	22	ø-v, set mod nord. 25 cm dyb, jævnt skrånende sider og afrundet bund.	Affaldsgrube	Mørk brungråt humusholdigt ler med teglbrokker.		Nyere tid
72	22	Ikke snittet	Nedgravning til jernrør			Recent

Fundliste og -beskrivelser

x-nr.	anlæg	genstand	beskrivelse
X26	A51	Østersøkeramik	1 randskår med indkneben rand 1 randskår med indkneben rand og skulder 1 randskår med let udfaldende rand, ornamenteret med bølgelinie 1 randskår med stærkt udfaldende rand 20 sideskår, heraf 3 ornamenterede og 1 med rest af bund
X27	A51	Metal	4 stk bronze, 1 jernsøm, 1 ubestemmelig jern, 2 stk slagge
X28	A51, under lerlag	Østersøkeramik	1 sideskår med bølgelinie
X29	A51 i lerlag	Keramik	1 hårdbrændt sideskår, næsten stentøj 1 stk lerklining
X30	A51 i lerlag	Knogler	Dyrekogler
X31	A55	Stentøj	1 stentøjsskål med rødbrun saltglasur
X32	A55	Knogler	Dyrekogler
X33	A65	Stentøj	1 uglaseret stentøjsskål
X34	A70	Keramik	1 båndformet hank med hornbemaling
X35	A51	Knogler	Dyrekogler, kraftigt sorteret
X36	A51	Solderest	Fiskeben
X37	A51	Knogle	1 benpren

Tegningsliste

T-nr.	Type	Skala	Initialer
T-21	Plantegning af den sydlige del af udgravningsfeltet	1:100	LT
T-22	Plantegning af den østlige del af udgravningsfeltet	1:100	LT
T-23	Plantegning af den vestlige del af udgravningsfeltet	1:100	LT

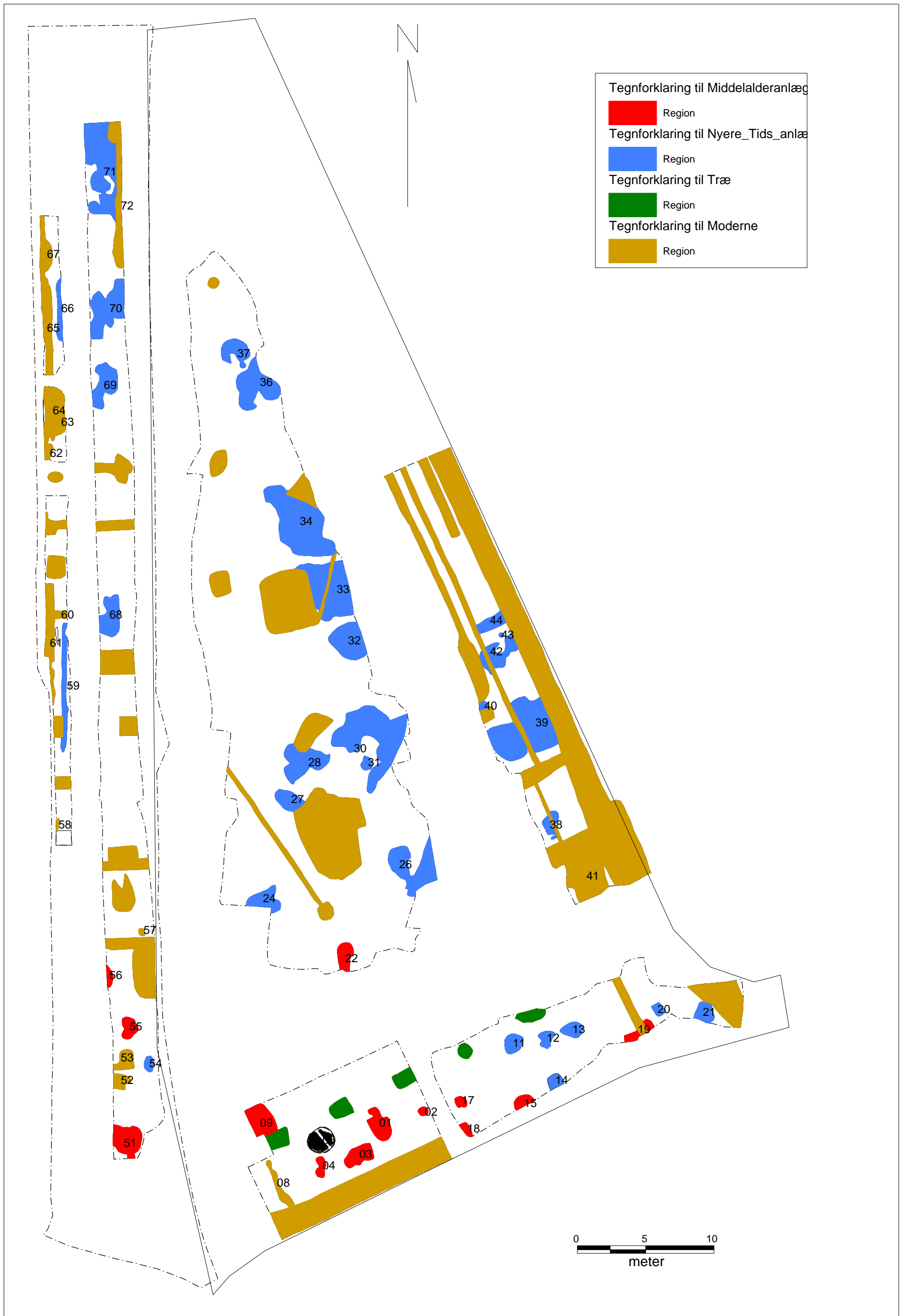
Fotoliste

Optagelse Nr	Tekst	Dato	Fotograf
2004005D047	Undersøgelsesområde 1A, set fra nord	25-01-2005	KC
2004005D048	Morten snitter anlæg og Line tegner, set fra nord	25-01-2005	KC
2004005D049	Eksempel på de mange nedgravninger i den vestlige del af feltet, set fra syd	25-01-2005	KC
2004005D050	Undersøgelsesområde 1A, set fra syd	25-01-2005	KC
2004005D051	Anlæg i den sydlige del af feltet, set fra syd	25-01-2005	KC
2004005D052	Entreprenøren i baggrunden udskifter kloakledning, set fra syd	25-01-2005	KC
2004005D053	Start på snit gennem brønden A51, set fra nordvest	25-01-2005	KC
2004005D054	Arbejdsbillede: Morten	25-01-2005	KC
2004005D055	Arbejdsbillede: Line	25-01-2005	KC
2004005D056	Gravemaskinen klar til snitning af brønden A51, set fra nord	26-01-2005	LT
2004005D057	Gravemaskinen klar til snitning af brønden A51, set fra nord	26-01-2005	LT
2004005D058	Snit gennem brønden A51, set fra nord	26-01-2005	LT
2004005D059	Snit gennem brønden A51, set fra nord	26-01-2005	LT
2004005D060	Snit gennem brønden A51, set fra nord	26-01-2005	LT
2004005D061	Lerlag i toppen af brønd A51, set fra syd	26-01-2005	LT
2004005D062	Nedsunkne lerlag i den østlige del af brønd A51, set fra syd	26-01-2005	KC
2004005D063	Der graves efter fund i profilen af A51, set fra nord	26-01-2005	KC

Liste over måledata

P.nr	X	Y	Z	MI_X	MI_Y
51	108476.66	148036.56	48.354	-148036.56	108476.66
52	108512.53	148038.93	46.811	-148038.93	108512.53
53	108476.4	148040.6	48.29	-148040.6	108476.4
54	108496.35	148041.83	47.59	-148041.83	108496.35
55	108552.43	148040.02	44.928	-148040.02	108552.43
56	108558.44	148040.21	44.8	-148040.21	108558.44
57	108496.16	148042.61	47.598	-148042.61	108496.16
58	108531.05	148043.73	45.943	-148043.73	108531.05
59	108534.14	148043.86	45.822	-148043.86	108534.14
60	108551.68	148044.21	45.097	-148044.21	108551.68
H57	0	0	0	-148044.59	108496.11
H58	0	0	0	-148045.7	108530.99
H59	0	0	0	-148045.85	108534.12
H60	0	0	0	-148046.18	108551.67
H52	0	0	0	-148040.89	108512.48
H55	0	0	0	-148042	108552.39
H56	0	0	0	-148042.19	108558.4

Alle måledata er i System 34, Sjælland

SVM2004005 Schweizerpladsen Bilag 2 fordelingen af anlægsspor